

RECENZIA

Peter Tavel: Psychologické problémy v starobe I.

Pusté Uľany: Schola philosophica, 2009, 279 s. ISBN: 978-80-969823-7-0

Autor tejto pozoruhodnej knihy je doc. Ing. Mgr. Peter Tavel, PhD., ktorý prednáša psychológiu na Univerzite Palackého v Olomouci a na Pražskej psychoterapeutickej fakulte v Prahe. Žije a pracuje v rakúskom meste Retz. V rámci hospicu a domova dôchodcov sa venuje paliatívnym, starým a umierajúcim pacientom - podieľa sa na supervízii v Mobile Hospic Niederösterreich. Poskytuje psychologické poradenstvo pre Centrum poradenskej služby na CMTF UP v Olomouci.

Kniha je vlastne prepracovanou verziou jeho habilitačnej práce na Univerzite v Olomouci.

Téma práce je vysoko aktuálna v súvislosti so starnutím populácie, čo platí aj pre náš stredo európsky región.

Text knihy je obsiahnutý na 219 stranách, 28 strán tvoria prílohy, v ktorých uvádza škály a dotazníky využiteľné pre diagnostiku a plánovanie liečby u starých pacientov z depresiami a demenciami. Autor uvádza 328 citácií použitej literatúry, ktorá je väčšinou v nemeckom a anglickom jazyku, uvádza však aj české a slovenské práce. Kniha je napísaná veľmi zrozumiteľným, jasným a kultivovaným jazykom. Autor rozčlenil prácu na teoretickú časť a výskumnú časť a poskytuje aj zhrnutie.

V teoretickej časti sa dôkladne zaoberá teóriami starnutia, samostatné kapitoly venuje depresii, demencii a role starého rodiča. V rámci teórie starnutia zvolil komplexný prístup, všima si biologicky zakotvené teórie, kvalitatívne

modely starnutia a ďalšie, ktorým sa primerane venuje a zaujíma k nim kritický postoj. Pomerne rozsiahlu časť venuje zaujímavým aspektom teórie úspešného starnutia a diskutuje o ich užitočnosti, prednostiach a slabinách.

Autor sa rozhodol dôkladnejšie venovať problematike depresie a demencie v starobe. Toto rozhodnutie možno z klinického hľadiska považovať za optimálne, pretože odzrkadľuje významnosť týchto syndrómov v starobe, jednak pre populáciu starých ľudí, ale aj pre sociálne okolie pacienta/klienta. Zo spôsobu podania problematiky oboch klinických okruhov je zrejmé, že autor má bohaté praktické skúsenosti a dokáže selektovať medzi nedôležitým a podstatným.

Autor v práci načrtol metodologický postup pri psychoterapii formou kognitívno-behaviorálnej terapie, z ktorého možno získať predstavu o štruktúre tohto krátkodobého psychoterapeutického postupu. Autor poskytuje aj praktické, veľmi užitočné formulácie určitých otázok alebo vyjadrení pri práci s depresívnym pacientom. Zmieňuje sa aj o ďalších dôležitých a účinných psychoterapeutických metódach pri depresiách.

Kapitola o demencii je prehľadne členená a opäť je zjavné, že autor dôverne pozná problematiku demenčných pacientov. Načrtáva rôzne psychologické prístupy v ošetrovaní a terapii demenčných, primerane sa zaoberá aj ich kritikou. Veľkú a podľa recenzenta zaslúženú pozornosť ve-

nuje autor terapii zameranej na emocionalitu pacientov s demenciou. Podrobne uvádza východiská a praktické postupy autorky validačnej terapie (Feil), ktoré môžu slúžiť ako určitý návod na praktické využitie.

V poslednej kapitole teoretickej časti sa autor venuje role starého rodiča. Na základe prehľadu literatúry dospieva pre mnohých možno k prekvapivému záveru, že starí ľudia pozitívnejšie hodnotia mládež - ako mládež starých. Analyzuje možné vplyvy kontaktu vnúčaťa so starým otcom/starou matkou, pričom si je vedomý komplexnosti a možných interindividuálnych rozdielov.

Vo výskumnej časti práce sa autor zameriava na problematiku vplyvu sociálnej opory od starých rodičov na vnúčať. Súbor tvorilo 1992 respondentov v adolescencii, popri kontaktoch so starými rodičmi sa sledovali ukazovatele duševného zdravia adolescenta. Autor použil vo výskume dotazník prijímajúcej sociálnej opory od starých rodičov, škálu vitality a škálu duševného zdravia (subškály z RAND 36), Antonovského škálu zmyslu pre integritu, škálu pocitu osamelosti a škálu prežívania.

Obrovské množstvo dát, ktoré autor touto metodikou získal, dômyselne analyzuje štatistickými metódami, pričom dokumentuje v tabuľkách príslušné parciálne výsledky.

Celkovo možno výsledky tejto pozoruhodnej štúdie zjednodušené a heslovite zhrnúť, že dievčatá prijímajú sociálnu oporu viac ako chlapci, mladší adolescenti prijímajú sociálnu oporu viac ako ich o 2 roky starší spolužiaci, malý pozitívny vplyv sa dal zaznamenať na vitalitu adolescentov, i keď uvažovať o nepochybné kauzálnej súvislosti si vyžaduje príslušnú mieru opatrnosti. U chlapcov autor zistil, síce malú, ale predsa len súvislosť medzi prijímanou sociálnou oporou od starých rodičov a dimenziou zvládnuteľnosti v škále zmyslu pre integritu. U oboch pohlaví sa tiež našla súvislosť s dimenziou zrozumiteľnosti.

Autor si jasne uvedomuje obmedzenia, inak bravúrne zvládnutej metodiky, a pre budúci výskum v tejto oblasti odporúča všimnúť si popri kvantitatívnom prístupe i kvalitatívnu stránku, s čím možno len súhlasiť.

Celkovo a súhrnne možno hodnotiť knihu Petra Tavela ako vynikajúcu, s výborne zvolenou témou, s bravúrnym zvládnutím teoretickej i výskumnej časti, pričom musím oceniť aj kultivovanosť jazyka a zjavne kvalitnú znalosť cudzích jazykov. Práca sa dotýka problematiky, s ktorou sa stretáva vo svojom živote prakticky každý človek, čo ešte viac zvyšuje jej užitočnosť.

Jozef Hašto